

Starptautiska
zinātniska konference
"Rainis un Aspazija
starp laikabiedriem
Eiropas kultūrtelpā"

26.–27.09.2024.

International
Conference
"Rainis and Aspazija Among
Contemporaries in the
European
Cultural Context"

Raiņa un Aspazijas vasarnīcā
The Rainis and Aspazija Summer House

Jāņa Pliekšāna ielā 5/7,
Majori, Jūrmala

Starptautiska zinātniska konference

**“Rainis un Aspazija starp laikabiedriem
Eiropas kultūrtelpā”**

KONFERENCES PROGRAMMA

2024. gada 26. un 27. septembrī
Raiņa un Aspazijas vasarnīcā Majoros,
Jāņa Pliekšāna ielā 5/7.

International Conference

**“Rainis and Aspazija among Contemporaries
in the European Cultural Context”**

CONFERENCE PROGRAM

Date: September 26–27, 2024

Location: The Rainis and Aspazija Summer House,
Jāņa Pliekšāna iela 5/7, Majori

September 26 / 26. septembris

09.00–09.30 Registration / Reģistrācija

09.30–10.00 Introduction / Ievadvārdi

Introduction by State Secretary at the Ministry of Culture of the Republic of Latvia **Dace Vilsons**, director of the Association of Memorial Museums **Rita Meinerte**, and director of the Institute of Literature, Folklore and Art of the University of Latvia **Eva Eglāja-Kristsons**.

Latvijas Republikas Kultūras ministrijas valsts sekretāres **Daces Vilsones**, Memoriālo muzeju apvienības direktores **Ritas Meinertes** un LU LFMI direktores **Evas Eglājas-Kristsones** ievadvārdi.

Panel 1 / 1. sēde

Moderated by / Vada Kārlis Vērdiņš

10.00–10.45 Vita Matiss, Riga Graduate School of Law.
“The Helvetists and those “Dames””: Rainis, Anna Ķeniņa, Austra Krauze-Ozoliņa and the Intellectual Milieu of French-speaking Switzerland. European Democrats and Aspiring European Democrats Face World War I.

Vita Matīsa, Rīgas Juridiskā augstskola.
“Helvēti un tās “dāmas””: Rainis, Anna Ķeniņa, Austra Krauze-Ozoliņa un franciski runājošās Šveices intelektuālā vide. Eiropas demokrāti un topošie Eiropas demokrāti sastopas ar Pirmo pasaules karu.

10.45–11.00 Discussion / Jautājumi

11.00–11.20 Benedikts Kalnačs, Institute of Literature, Folklore and Art of the University of Latvia.

Johann Wolfgang von Goethe and Friedrich Nietzsche in fin-de-siècle Latvian literary culture: Rainis, Aspazija, and their contemporaries.

Benedikts Kalnačs, LU Literatūras, folkloras un mākslas institūts.
Johans Volfgangs fon Gēte un Frīdrihs Nīče latviešu literārajā kultūrā 19. un 20. gadsimta mijā: Rainis, Aspazija un laikabiedri.

11.20–11.40 Ene-Reet Soovik, University of Tartu, Estonia.

The Young Estonia movement and transforming poetic landscapes of an emerging nation.

Ene Rīta Sovika, Tartu universitāte, Igaunija.
Jaunigauņu kustība un topošās nācijas poētiskās ainavas.

11.40–12.00 Deniss Hanovs, Art Academy of Latvia.

A hero as a ruler of storms: glorification of Kārlis Ulmanis in Aspazija's poetic texts. European semiotic context of non-democratic imagery.

Deniss Hanovs, Latvijas Mākslas akadēmija.

Varonis kā vētru valdnieks: Kārļa Ulmaņa slavināšana Aspazijas poētiskajos tekstos. Eiropas nedemokrātisko tēlu semiotiskais konteksts.

12.00–12.10 Discussion / Jautājumi

12.10–13.00 Lunch / Pusdienas

Panel 2 / 2. sēde

Moderated by / Vada Zita Kārkla

13.00–13.45 Marijan Dovič, ZRC SAZU Institute of Slovenian literature and literary studies, Ljubljana, Slovenia.

National Poets, Cultural Saints: Venerating Writers in Small Nations.

Marijans Dovičs, Slovēnijas Zinātņu un mākslas akadēmijas Slovēnijas literatūras un literatūrzinātnes institūts, Slovēnija.

Nacionālie dzejnieki, kultūras svētie: rakstnieku godināšana mazās tautās.

13.45–14.00 Discussion / Jautājumi

14.00–14.20 Birutė Avišinienė, Institute of Lithuanian Literature and Folklore, Lithuania.

Lithuanian Contexts of Aspazija's Tragedy "Vaidelote".

Birute Avišiniene, Lietuvių literatūras un folkloras institūts, Lietuva.

Aspazijas tragēdijas "Vaidelote" lietuviešu konteksti.

14.20–14.40 Kārlis Vērdiņš, Institute of Literature, Folklore and Art of the University of Latvia.

The creative partnership of Raymond Duncan and Aia Bertrand.

Kārlis Vērdiņš, LU Literatūras, folkloras un mākslas institūts.

Raimonda Dunkana un Aijas Bertrānes radošās partnerattiecības.

14.40–15.00 Jānis Ozoliņš, Institute of Literature, Folklore and Art of the University of Latvia.

Notes on Camp Aesthetics Behind the Iron Curtain: Gunars Piesis and Sergej Parajanov.

Jānis Ozoliņš, LU Literatūras, folkloras un mākslas institūts.

Piezīmes par kempa estētiku aiz Dzelzs priekškara:

Gunārs Piesis un Sergejs Paradžanovs.

15.00–15.20 Maarja Vaino, Tallinn Literary Center, Estonia.

How to bring literary classics to the street?

Mārja Vaino, Tallinas Literatūras centrs, Igaunija.

Kā izvest literatūras klasiku uz ielas?

15.20–15.30 Discussion / Jautājumi

15.30–15.50 Coffee break / Kafijas pauze

Panel 3 / 3. sēde

Moderated by / Vada Benedikts Kalnačs

15.50–16.35 Viola Parente-Čapková, University of Turku, Finland.

Decadent Modernism, New Women's (Life) Creation.

Viola Parente-Čapkova, Turku universitāte, Somija.

Dekadentiskais modernisms, Jauno sieviešu (dzīves) radišana.

16.35–16.50 Discussion / Jautājumi

16.50–17.10 Elle-Mari Talivee, Under and Tuglas Literature Centre of the Estonian Academy of Sciences, Estonia.

A suffragette-like suffragist Minni Kurs-Olesk.

Elle Mari Talivee, Igaunijas Zinātņu akadēmijas Underes un Tuglasa literatūras centrs, Igaunija.

Sufražete – sufražiste Minni Kurs-Oleska.

17.10–17.30 Ramunė Bleizgienė, Institute of Lithuanian Literature and Folklore, Lithuania.

The Forms of Female Identity in the Early Works of Šatrijos Ragana and their Contribution to Women's Emancipation.

Ramune Bleizgiene, Lietuviešu literatūras un folkloras institūts, Lietuva.

Sievietes identitātes formas Šatrijos Raganas agrīnajos darbos un to nozīme sieviešu emancipācijā.

17.30–17.50 Zita Kārkla, Institute of Literature, Folklore and Art of the University of Latvia.

Reassessing the literary legacy of women writers: Alija Baumanė and transnational feminist modernism.

Zita Kārkla, LU Literatūras, folkloras un mākslas institūts.

Rakstnieču literārā mantojuma pārvērtēšana: Alija Baumanė un transnacionālais feministiskais modernisms.

17.50–18.00 Discussion / Jautājumi

27. septembris / September 27

09.30–09.40 Ievadvārdi / Introduction

Jūrmalas valstspilsētas administrācijas Kultūras nodaļas vadītājas **Agnese Miltiņas** un Latvijas Republikas ārkārtējās un pilnvarotās vēstnieces Šveices Konfederācijā **Gunas Japiņas** ievadvārdi.

Introduction by **Agnese Miltiņa**, Head of the Culture Department, Administration of Jūrmala local government, and **Guna Japiņa**, Ambassador Extraordinary and Plenipotentiary of the Republic of Latvia to the Swiss Confederation.

1. sēde / Panel 1

Vada / Moderated by Solvita Lapiņa

09.40–10.25 Gundega Grīnuma, Raiņa un Aspazijas muzejs / LU Literatūras, folkloras un mākslas institūts.

Rainis, Aspazija un itāļu Šveices literārā vide.

Gundega Grīnuma, The Rainis and Aspazija Museum / Institute of Literature, Folklore and Art of the University of Latvia.

Rainis, Aspazija and the Italian Swiss literary scene.

10.25–10.40 Jautājumi / Discussion

10.40–11.00 Zane Šiliņa, Latvijas Kultūras akadēmija.

Raiņa “Spēlēju, dancoju” un Aspazijas “Torņa cēlējs”: dramaturģijas krustpunkti.

Zane Šiliņa, Latvian Academy of Culture.

“Spēlēju, dancoju” by Rainis and “Torņa cēlējs” by Aspazija: the Drama Crossroads.

11.00–11.20 Edgars Lāms, RTU Liepājas akadēmija.

Raiņa nākotnības projekti/vīzijas utopisko ideju kontekstā.

Edgars Lāms, Riga Technical University, Liepaja academy.

Rainis’ future projects/visions in the context of utopian ideas.

11.20–11.40 Jānis Zālītis, Raiņa un Aspazijas muzejs.

Raiņa dramaturģijas tulkotājs Edvins Teivens.

Jānis Zālītis, The Rainis and Aspazija Museum.

Edvins Teivens, the Translator of Rainis’ Plays.

11.40–11.50 Jautājumi / Discussion

11.50–12.10 Kafijas pauze / Coffee break

2. sēde / Panel 2

Vada / Moderated by Jānis Zālītis

12.10–12.40 Līvija Baumane-Andrejevska, Jūrmalas muzejs.
Sieviešu tiesību problemātikas motīvu risinājums Zemgaliešu Birutas daiļradē.

Līvija Baumane-Andrejevska, Jurmala Museum.
The Solution of the Motifs of the Problematic of Women's Rights in the Works of Zemgaliešu Biruta.

12.40–13.00 Julija Žurina, Markuču muižas muzejs, Lietuva.
Varvaras Puškinas labdarības iniciatīvas.

Julija Žurina, Markuciai manor museum, Lithuania.
Varvara Pushkin's Charitable Initiatives.

13.00–13.20 Solvita Lapiņa, Raiņa un Aspazijas muzejs.
Aspazija un viņas laika izcilākās Eiropas sievietes.

Solvita Lapiņa, The Rainis and Aspazija Museum.
Aspazija and the Greatest European Women of her Time.

13.20–13.30 Jautājumi / Discussion

13.30–14.10 Lunch / Pusdienas

3. sēde / Panel 3

Vada / Moderated by Līvija Baumane-Andrejevska

14.10–14.30 Andrejs Daņiļins, Latvijas Universitāte.
Aspazija un krievu sudraba laikmeta dzejnieki.

Andrejs Daņiļins, University of Latvia.
Aspazija and the poets of the Russian Silver Age.

14.30–14.50 Kristiāna Ābele, Latvijas Mākslas akadēmijas Mākslas vēstures institūts.

Tālas noskaņas vārdos, krāsās un līnijās: Rainis un latviešu gleznotāji
20. gadsimta sākumā.

Kristiāna Ābele, Institute of Art History of the Latvian Academy of Arts.
Distant Echoes in Words, Colors and Lines: Rainis and Latvian Painters at the
Beginning of the 20th century.

14.50–15.10 Gatis Ozoliņš, LU Literatūras, folkloras un mākslas institūts.
Otrās atmodas idejiskos strāvojumus meklējot.

Gatis Ozoliņš, Institute of Literature, Folklore and Art of the University of Latvia.
Searching the Ideological Currents of the Second Awakening.

15.10–15.20 Jautājumi / Discussion

15.20–15.30 Pauze / Pause

15.30–17.00 Diskusija “Pagātnes personības un mūsdienu cilvēks”. Vada Raimonds Briedis. Piedalās Inga Ābele, Māra Grudule, Arnis Koroševskis, Katrīna Kūkoja, Mārtiņš Mintaurš.

Discussion “Personalities of the Past and Contemporary People”. Led by Raimonds Briedis. Participate: Inga Ābele, Māra Grudule, Arnis Koroševskis, Katrīna Kūkoja, Mārtiņš Mintaurš.

17.00 Konferences noslēgums / Conference Conclusion

Starptautiska zinātniska konference
"Rainis un Aspazija starp laikabiedriem Eiropas kultūrtelpā"

International Conference
"Rainis and Aspazija among Contemporaries in the
European Cultural Context"

KOPSAVILKUMI / ABSTRACTS

Vita Matiss, Riga Graduate School of Law.

"The Helvetists and those "Dames"": Rainis, Anna Ķeniņa, Austra Krauze-Ozoliņa and the Intellectual Milieu of French-speaking Switzerland. European Democrats and Aspiring European Democrats Face World War I.

The director of the Jean-Jacques Rousseau Institute in Geneva, the vice-president of the International Committee for the Red Cross, the founder of the *Nouvelle Société helvétique*, and a scientist whose portrait was featured on the Swiss 1,000 franc banknote: what is the Latvian connection that all of these eminent Swiss have in common?

The "Comité suisse pour l'étude de la question lettone" was an organisation, based in Geneva, of approximately 30 well-known Swiss persons – writers, pastors, humanitarians, educators – who were active in supporting the Latvian cause from 1916–1920. The committee's Swiss members wrote letters and published articles supporting Latvians, organised manifestations during the war, and lobbied for Latvia's entry into the League of Nations in 1920.

The presentation will explore the activities of personalities such as Louis Ferrière, Pierre Bovet, Alexis Francois, Edouard Claparède, Auguste Forel, Bernard Bouvier, and Frank Thomas and discuss how this interconnected Swiss intellectual milieu interacted with Latvians in Switzerland such as Rainis, Anna Ķeniņa, and Austra Krauze-Ozoliņa.

The "Comité suisse pour l'étude de la question lettone" gathered together Swiss of various political persuasions, who were united by an overarching belief in humanist principles. Despite the tragic situation on the front in their homeland, Latvians found it more difficult to find this uniting principle. Could aspiring European democrats learn something from these more established European democrats?

Vita Matīsa, Rīgas Juridiskā augstskola.

"Helvēti un tās "dāmas"": Rainis, Anna Ķeniņa, Austra Krauze-Ozoliņa un franciski runājošās Šveices intelektuālā vide. Eiropas demokrāti un topošie Eiropas demokrāti sastopas ar Pirmo pasaules karu.

Ženēvas Žana Žaka Ruso institūta direktors, Starptautiskās Sarkanā Krusta komitejas viceprezidents, *Nouvelle Société helvétique* dibinātājs un zinātnieks, kura portrets bija uz Šveices 1000 franku banknotes: kāda saistība ar Latviju ir kopīga visiem šiem izcilajiem šveiciešiem?

“Comité suisse pour l'étude de la question lettonne” bija organizācija, kas bāzējās Ženēvā un kurā apvienojās aptuveni 30 pazīstami šveicieši – rakstnieki, mācītāji, humānisti, pedagogi –, kuri no 1916. līdz 1920. gadam darbojās latviešu atbalstīšanā. Komitejas locekļi no Šveices rakstīja vēstules un publicēja rakstus latviešu atbalstam, organizēja manifestācijas kara laikā un lobēja Latvijas iestāšanos Tautu Savienībā 1920. gadā.

Referātā tiks apskatītas vairāku personību, tostarp Luija Ferjē, Pjēra Bovē, Alekša Fransuā, Eduāra Klaparēda, Ogista Forela, Bernarda Buvjē un Frenka Tomasa, aktivitātes, kā arī tas, kā šī savstarpēji saistītā Šveices intelektuālā vide mijiedarbojās ar latviešiem Šveicē, piemēram, Raini, Annu Ķeniņu un Austru Krauzi-Ozoliņu.

“Comité suisse pour l'étude de la question lettonne” pulcēja dažādu politisko pārliecību šveiciešus, kurus vienoja visaptveroša pārliecība par humānisma principiem. Latviešiem, neskatoties uz traģisko situāciju frontē dzimtenē, bija grūtāk atrast šo vienojošo principu. Vai topošie Eiropas demokrāti varēja kaut ko mācīties no šiem dziļāk sakņotajiem Eiropas demokrātiem?

Benedikts Kalnačs, Institute of Literature, Folklore and Art of the University of Latvia.

Johann Wolfgang von Goethe and Friedrich Nietzsche in *fin-de-siècle* Latvian literary culture: Rainis, Aspazija, and their contemporaries.

In *fin-de-siècle* Latvian art, we observe an increasingly active dialogue with the most significant phenomena in European writing, confirming the need and desire for creating an elite culture. Goethe and Nietzsche were among the most respected German authors, and they were often mentioned in the period's Latvian culture. Sometimes, they have been considered opposites, directly or indirectly, using the Apollonian and Dionysian concepts developed in Nietzsche's *The Birth of Tragedy from the Spirit of Music* (1872). It is essential to delve into this topic because the juxtaposition mentioned is not so pronounced in the modern assessment of both authors. Creative searches in Goethe's oeuvre, including his late works, reveal experimental writing approaches, while his productive dialogue with classical culture shaped Nietzsche's radical ideas. The opinions of the turn-of-the-century Latvian authors display a great diversity in their evaluation, which has not been sufficiently recognised until now. For example, Rainis's notes from the 1880s onward contain references not only to Goethe's but also to Nietzsche's poetics and ideas. In this paper, I aim to delve into the reception of the mentioned German authors in the *fin-de-siècle* Latvian cultural milieu, considering literary texts, essays, and mutual correspondence of Latvian writers.

Benedikts Kalnačs, LU Literatūras, folkloras un mākslas institūts.

Johans Volfgangs fon Gēte un Frīdrihs Nīče latviešu literārajā kultūrā 19. un 20. gadsimta mijā: Rainis, Aspazija un laikabiedri.

19. un 20. gadsimta mijas latviešu mākslā vērojams arvien aktīvāks dialogs ar nozīmīgākajām parādībām Eiropas rakstniecībā, apliecinot elitāras kultūras veidošanas nepieciešamību un vēlmi pēc tās. Gēte un Nīče ir vācu autori, kuri šī laika latviešu kultūrvīdē ir ievēroti un bieži pieminēti. Dažkārt viņi uzlūkotī kā pretstati, tieši vai netieši izmantojot Nīčes darbā "Traģēdijas dzimšana no mūzikas gara" (1872) iztirzātos apolloniskā un dionīsiskā konceptus. Šī tēma ir izpētes vērtā, jo minētie pretstati abu autoru mūsdienu izvērtējumā nemaz nav tik izteikti. Radošie meklējumi Gētes daiļradē, tostarp viņa vēlīnajos darbos, atklāj laikmeiģu pieeju rakstniecībai, savukārt Nīčes radikālās idejas veidojās produktīvā dialogā ar klasisko kultūru. Arī gadsimtu mijas latviešu autoru viedokļi atklāj lielu daudzveidību, kas līdz šim nav tikusi pietiekami apzināta. Piemēram, Raiņa piezīmēs jau kopš 19. gadsimta 80. gadiem rodamas liecības ne tikai par Gētes, bet arī par Nīčes darbu un ideju pazīšanu. Detalizētāk apzinot referāta nosaukumā iezīmēto laiktelpu, mans mērķis ir iedziļināties abu vācu autoru darbu izpratnē un to nozīmē gadsimtu mijas latviešu literārajā kultūrā, vispārīnājumus balstot atziņās, kas izteiktas Raiņa, Aspazijas, Jāņa Poruka, Rūdolfa Blaumaņa, Viļa Plūdoņa un citu rakstnieku darbos, apcerēs un savstarpējā sarakstē.

Ene-Reet Soovik, University of Tartu, Estonia.

The Young Estonia movement is transforming the poetic landscapes of an emerging nation.

Without reservations, the Young Estonia (Noor-Eesti) movement can be labelled the most significant phenomenon on the cultural scene of early 20th-century Estonia. Comprising several eminent authors, the most outstanding of whom were the poet Gustav Suits and the fiction author and essayist Friedebert Tuglas, the Young Estonians would come to be associated with Suits' famous slogan from his programmatic introduction to the eponymous first album of the movement, published in 1905, encouraging them to be Estonians, yet also become Europeans. It is particularly Suits whose writings and role in Estonian literature have been set alongside those of Rainis in Latvia, although the two authors were not contemporaries generation-wise.

The five chrestomatic albums of Noor-Eesti, from 1905 to 1915, witnessed a development of Estonian literature from earlier realist tendencies via national romanticism towards symbolism and modernistic emphases. Writing in 1915, Tuglas commented on what he saw as the literary achievements of the Young Estonians: "We met a literature of clay. We cannot say we'll leave it behind fashioned in marble. Yet, it is still completely different from what it used to be. We have equipped it with more valuable substances and more sophisticated forms. We have taught it architectonic laws. On our part, we have refined and ennobled the façade of Estonian intellectual life."

The artistic transformations of style and approach were also accompanied by re-

evaluations of literary representations of Estonian landscapes in the albums. Drawing on the theoretical framework of ecocriticism, the presentation seeks to explore the landscapes of Young Estonia, with a particular emphasis on bogs and mires. The literary scholar Tiit Hennoste has described the latter as one of the “self-symbols” in the Neo-Romantic early-20th-century Estonian literature. Tuglas later underscored his innovative introduction of the romantic motif of the bog in his novella “Island of God” (“Jumala saar”) in the second Noor-Eesti album (1907), while Suits’ chrestomatic verses made it serve as a (not precisely complimentary) symbol of Estonia itself. Thus, the talk will observe different literary facets and reflections of what is currently becoming a high-status national landscape featuring the image of Estonia as a “country of pristine nature”.

Ene Rīta Sovika, Tartu universitāte, Igaunija.

Kustība “Jaunā Igaunija” un topošās nācīgas poētiskās ainavas.

Kustību “Jaunā Igaunija” (*Noor-Eesti*) bez ierunām var nosaukt par nozīmīgāko parādību 20. gadsimta sākuma Igaunijas kultūras vidē. Jaunigaunī, starp kuriem ir vairāki izcili autori, tostarp dzejnieks Gustavs Suits un daiļliteratūras autors un esejists Frīdeberts Tuglass, varētu būt saistīti ar Suita slaveno saukli no viņa programmatiskā ievada tāda paša nosaukuma kustības pirmajam almanaham, kas publicēts 1905. gadā, mudinot būt igauņiem, bet arī kļūt par eiropiešiem. Tieši Suita raksti un loma igauņu literatūrā ir nostādīti līdzās Raiņa darbiem Latvijā, lai gan abi autori nepiederēja pie vienas paaudzes.

Pieci *Noor-Eesti* hrestomatiskie izdevumi, kas aptver desmitgadi no 1905. līdz 1915. gadam, apliecināja igauņu literatūras attīstību no agrākām reālistiskām tendencēm caur nacionālo romantismu uz simbolismu un modernisma akcentiem. 1915. gadā Tuglass komentēja, ko viņš saredz kā jauno igauņu literāros sasniegumus: “Mēs sastapām māla literatūru. Nevaram teikt, ka atstāsim to marmorā veidotu. Tomēr nu tā ir pilnīgi atšķirīga no agrākās. Esam to aprikojuši ar vērtīgākām substancēm, izsmalcinātākām formām. Mēs tai esam iemācījuši arhitektūras likumus. Mēs no savas puses esam pilnveidojuši un uzlabojuši Igaunijas intelektuālās dzīves fasādi.”

Stila un pieejas mākslinieciskās pārvērtības pavadīja arī Igaunijas ainavu pārvērtēšana izdevumos publicētajos literārajos attēlojumos. Balstoties ekokritikas teorētiskajā ietvarā, referātā mēģināts izpētīt Jaunās Igaunijas ainavas, īpašu uzmanību pievēršot purviem un slīkšņām. Pēdējās literatūrzinātnieks Tiit Hennoste raksturojis kā vienu no “pašsimboliem” neoromantiskajā 20. gadsimta sākuma igauņu literatūrā. Vēlāk Tuglass savā novelē “Dieva sala” (*Jumala saar*) otrajā Jaunās Igaunijas laidienā (1907) uzsvēra novatorisko purva romantiskā motīva ievadu, savukārt Suita hrestomatiskie panti lika purvam kalpot kā (ne gluži komplimentāram) pašas Igaunijas simbolam. Tādējādi sarunā tiks aplūkotas dažādas literārās šķautnes un atspulgi tam, kas šobrīd kļūst par augsta līmeņa nacionālo ainavu ar Igaunijas kā “neskartās dabas valsts” tēlu.

Deniss Hanovs, Art Academy of Latvia.

A hero as a ruler of storms: the glorification of Kārlis Ulmanis in Aspazija's poetic texts. European semiotic context of non-democratic imagery.

Aspazija had written for the 2. *Harvest festival in Rezekne* in 1936, a poetic work called "Hymn to the Leader", a text which glorified the president and the leader of the state, Kārlis Ulmanis, who seized power in a *coup d'état* in May 1934. The Hymn described the Vadonis (leader) as a metaphysical phenomenon, as the ruler of storms, a creature who had acquired the supernatural features of a mythological hero. This natural force can provide social stability and harmony in Latvia. What was the global cultural frame for this glorification in Europe of the 1930-ies, and what pan-European images and authoritarian topoi were available in European literary culture of the period to assist Aspazija in her new image of Ulmanis as a hero?

The paper will delve into the semiotic analysis of the content of the Hymn, a creation of Aspazija, a significant figure in the political and cultural landscape of the 1930s. As a social democrat female politician and poet, she joined the public space of the 1930s to shape the authoritarian culture of what is called the 'Times of Ulmanis' (lasting from 1934 to 1940, until the 1st Soviet occupation).

The analysis will be developed through a European comparison of aesthetics and literary traditions of non-democratic ideologies. This approach will present a broad context of the political culture of post-WWI Europe, which gradually succumbed to the non-democratic cultures. The pan-European semiotics of a leader of the state, mostly not elected, will be a key focus, highlighting the influence of European royal and religious cultures of the Baroque period (17th-early 18th century) in the development of symbolic power in the political space.

The central thesis of the paper is as follows: intense public support for the images of the authoritarian and totalitarian leaders of states was based on semiotic tools and concepts developed much earlier in European royal and religious cultures of the Baroque period (17th-early 18th century) which made use of divine in the non-religious political space and created visual, conceptual and habitual, everyday practices and performances which were rediscovered and reenacted after WWI to gain symbolic capital to make the narrative of restoration of order and stability after turbulent period of the global military conflict 1914-1918. The age of liberal criticism of symbolic power was over, and the Neo-Baroque culture of political divinity returned.

The paper will create a dialogue between two periods and fields of research – Baroque European theatricality of power of the 17th century and its continuation and transformations into the modernity age of global insecurity of the 1930ies.

Deniss Hanovs, Latvijas Mākslas akadēmija.

Varonis kā vētru valdnieks: Kārļa Ulmaņa slavināšana Aspazijas poētiskajos tekstos. Eiropas nedemokrātisko tēlu semiotiskais konteksts.

Aspazija uz 1936. gada 2. ražas svētkiem Rēzeknē uzraksta poētisku darbu "Himna

vadonim” – tekstu, kas slavināja 1934. gada maijā notikušajā valsts apvērsumā varu sagrābušo prezidentu un valsts vadītāju Kārli Ulmani. Himnā Vadonis (vadonis) aprakstīts metafiziskā fenomena izteiksmē kā vētru valdnieks, būtne, kas ieguvusi pārdabiskas mitoloģiskā varoņa iezīmes, dabas spēku, kas spēj nodrošināt Latvijā sociālo stabilitāti un harmoniju. Kāds bija šīs glorifikācijas globālais kultūras ietvars 30. gadu Eiropā un kādi Paneiropas tēli un autoritāri topoi Eiropas literārajā kultūrā bija pieejami Aspazijai, radot savu jauno Ulmaņa kā varoņa tēlu?

Referāts atspoguļo sociāldemokrātu politiķes un dzejnieces, kura 20. gadsimta 30. gadu publiskajā telpā iesaistījās tā dēvētajā “Ulmaņlaiku” autoritārās kultūras veidošanā (no 1934. līdz 1940. gadam jeb pirmajai padomju okupācijai), sarakstītās himnas satura semiotisko analīzi.

Analīze tiks izstrādāta kā Eiropas nedemokrātisko ideoloģiju estētikas un literāro tradīciju salīdzinājums. Pārsvārā neievēlēta valsts līdera paneiropeskā semiotika atspoguļos plašu politiskās kultūras kontekstu pēc Pirmā pasaules kara Eiropā, kas pamazām padevās nedemokrātiskajām kultūrām.

Darba galvenā tēze ir šāda: intensīvs sabiedrības atbalsts autoritāro un totalitāro valstu līderu tēliem bija balstīts uz semiotiskiem instrumentiem un koncepcijām, kas izstrādātas daudz agrāk, baroka laikmeta Eiropas karaliskajās un reliģiskajās kultūrās (17. gadsimtā–18. gadsimta sākumā), un izmantoja dievišķo nereliģiskā politiskajā telpā, un radīja vizuālas, konceptuālas un ierastas ikdienas prakses un performances, kuras tika no jauna atklātas un no jauna iestudētas pēc Pirmā pasaules kara, lai iegūtu simbolisku kapitālu un radītu naratīvu par kārtības un stabilitātes atjaunošanu pēc globālā militārā konflikta vētrainā perioda (1914–1918). Simboliskās varas liberālās kritikas laikmets bija beidzies un atgriezās neobaroka politiskā dievišķuma kultūra.

Referāts risinās dialogu starp diviem pētījuma periodiem un jomām – baroka Eiropas varas teatralitāti 17. gadsimtā un tā turpinājumu un transformācijas 20. gadsimta 30. gadu globālās nedrošības modernitātes laikmetā.

Marijan Dovič, ZRC SAZU Institute of Slovenian literature and literary studies, Ljubljana, Slovenia.

National Poets, Cultural Saints: Venerating Writers in Small Nations.

National poets are a phenomenon highly pertinent to many literary cultures in Europe. The importance attributed to those given this designation varied considerably. However, the institution of the national poet itself contributed significantly to the formation of individual literary cultures throughout the so-called long nineteenth century and often remained robust up to the present. This plenary presentation discusses the national poets in the context of their (posthumous) cultic veneration, which was crucial to the process of their canonisation as “cultural saints”. It provides a brief overview of European national poets and offers some insights into the relationships between their lives, works, cults, and functions in nation-building. The focus is on the national literatures of the (semi-)periphery, where the role of the

revered poets – most of whom date from the (pre-)Romantic era – seems particularly pronounced. In peripheral literary cultures, the institution of the national poet offered a promising way to secure at least a modest place in the gallery of the “great immortals”, the canon of emerging *Weltliteratur*. In turn, the national poet had to meet the expectations of a particular national community and those of the “law-giving Other”, the institutionalised canon of world literature. Using the model explained in *National Poets, Cultural Saints* (Dović and Helgason, Brill 2017), the presentation compares the canonisation of several “national poets” from smaller European literary cultures (Slovenian Prešeren, Hungarian Petőfi, Bulgarian Botev, Montenegrin/Serbian Njegoš, Catalan Verdaguer, Czech Mácha, etc.).

Marijans Dovičs, Slovēnijas Zinātņu un mākslas akadēmijas Slovēnijas literatūras un literatūrzinātnes institūts, Slovēnija.

Nacionālie dzejnieki, kultūras svētie: rakstnieku godināšana mazās tautās.

Tautas dzejnieki ir parādība, kas ir ļoti aktuāla daudzām Eiropas literārajām kultūrām. Nozīmes, ko piešķir šis apzīmējums, ievērojami atšķiras. Tomēr pati tautas dzejnieka institūcija ir būtiski veicinājusi atsevišķu literāro kultūru veidošanos visā tā dēvētajā garajā deviņpadsmitajā gadsimtā un bieži saglabājusies stabila līdz mūsdienām. Šajā plenārreferātā tautas dzejnieki tiek apskatīti viņu (pēcnāves) godināšanas kulta kontekstā, kas bija izšķirošs viņu kā “kultūras svēto” kanonizācijas procesā. Referāts sniedz īsu pārskatu par nacionālajiem dzejniekiem Eiropā un aplūko attiecībās starp viņu dzīvi, darbiem, kultiem un viņu funkcijām nācijas veidošanā. Galvenā uzmanība tiek pievērsta (daļēji) perifēro zemju nacionālajai literatūrai, kur cienījamo dzejnieku loma, no kuriem lielākā daļa ir no (pirms)romantisma laikmeta, šķiet īpaši izteikta. Perifērijas literārajās kultūrās nacionālā dzejnieka institūcija piedāvāja daudzsološu veidu, kā nodrošināt vismaz pieticīgu vietu “lielo nemirstīgo” galerijā, topošās *Weltliteratur* kanonā. Savukārt pašam tautas dzejniekam bija jāatbilst gan konkrētas nacionālās kopienas, gan “likumdevēja Cita”, pasaules literatūras institucionalizētā kanona, cerībām. Izmantojot modeli, kas izskaidrots rakstā “Tautas dzejnieki, kultūras svētie” (Dović un Helgason, Brill 2017), referātā tiek salīdzināta vairāku mazāku Eiropas literāro kultūru nacionālo dzejnieku (slovēņu Prešerena, ungāru Petőfi, bulgāru Boteva, Melnkalnes/Serbijas Njegoša, katalāņu Verdagēra, čehu Māha u.c.) kanonizācija.

Birutė Aviziniene, Institute of Lithuanian Literature and Folklore, Lithuania.

Lithuanian Contexts of Aspazija’s Tragedy “Vaidelote”.

Translating Aspazija’s tragedy “Vaidelote” (1894) into Lithuanian, preserved in the State Theatre Library in St Petersburg, offers a valuable opportunity to contextualise Elza Rozenberga’s work within the Lithuanian cultural milieu. The tragedy was translated by Povilas Žaldokas, a Lithuanian theatre enthusiast who lived and worked in Riga. Despite the absence of a published translation, the earliest 20th-century newspapers attest to the active staging of the tragedy. It was performed in Riga in 1908, 1911 and 1913. Additionally, the tragedy was staged in major Lithuanian cities.

Aspazija's "Vaidelote" effectively illustrates the phenomenon of Lithuanian literature drawing inspiration from its neighbouring literatures. By 1910, more than 130 plays had been performed in Lithuanian, of which approximately two-thirds were translated or adapted from other languages, primarily Polish, followed by Russian, Latvian, and other languages.

The work of dramaturgy is contingent upon the conditions of the theatre, as evidenced by this tragedy. Aspazija's tragedy had to be simplified. In addition to the transformation of the Latvian language into Lithuanian, there was also a shift in the stylistic possibilities of the language, with poetic drama being translated into prose. The reviews of the productions of the tragedy, as recorded in the newspapers of the time, demonstrate that the principal ideas of the tragedy are also interpreted in various ways. Whereas Aspazija's work emphasised the individual's freedom and the importance of personal dignity, the Lithuanian audience was primarily engaged with historical themes, which were perceived uncritically and idealised. This case study provides a comprehensive illustration of the influence of Aspazija's work on the Lithuanian theatre culture of the time while also demonstrating the inevitable contextually driven adaptations of her work.

Birute Aviziņiene, Lietuvišu literatūras un folkloras institūts, Lietuva.

Aspazijas traģēdijas "Vaidelote" lietuviešu konteksti.

Aspazijas traģēdijas "Vaidelote" (1894) tulkojums lietuviešu valodā, kas glabājas Valsts teātra bibliotēkā Sanktpēterburgā, piedāvā vērtīgu iespēju kontekstualizēt Elzas Rozenbergas daiļradi Lietuvas kultūras vidē. Traģēdiju tulkojis lietuviešu teātra entuziasts Povils Žaldoks, kurš dzīvojis un strādājis Rīgā. Neskatoties uz to, ka tulkojums nav publicēts, 20. gadsimta sākuma laikraksti liecina par traģēdijas aktīvu inscenēšanu. Tā tika izrādīta Rīgā 1908., 1911. un 1913. gadā, kā arī iestudēta lielākajās Lietuvas pilsētās.

Aspazijas "Vaidelote" efektīvi ilustrē fenomenu, kā lietuviešu literatūra smeļas iedvesmu no kaimiņu literatūrām. Līdz 1910. gadam lietuviešu valodā tika uzvestas vairāk nekā 130 lugas, no kurām aptuveni divas trešdaļas tika tulkotas vai adaptētas no citām valodām, galvenokārt poļu, kam sekoja krievu, latviešu un citas valodas.

Dramaturģijas darbs ir atkarīgs no teātra apstākļiem, par ko liecina šī traģēdija. Aspazijas traģēdija bija jāvienkāršo. Līdzās latviešu valodas pārtapšanai par lietuviešu valodu notika arī valodas stilistiskā transformācija, poētiskajai dramaturģijai pārtopot prozā. Recenzijas par traģēdijas iestudējumiem, kas publicētas tā laika laikrakstos, liecina, ka arī traģēdijas galvenās idejas tiek interpretētas daudzveidīgi. Ja Aspazijas daiļradē tika uzsvērti indivīda brīvība un personas cieņas nozīme, Lietuvas auditoriju galvenokārt piesaistīja vēsturiskas tēmas, kuras tika uzvertas nekritiski un idealizētas. Šī gadījuma izpēte sniedz visaptverošu ilustrāciju par Aspazijas darbu ietekmi uz tā laika Lietuvas teātra kultūru, vienlaikus demonstrējot arī neizbēgamās kontekstuāli virzītās viņas darbu adaptācijas.

Kārlis Vērdiņš, Institute of Literature, Folklore and Art of the University of Latvia.

The creative partnership of Raymond Duncan and Aia Bertrand.

The report focuses on an unusual Parisian couple who were at the crossroads of different cultures and eras for decades: the American dancer and multi-artist Raymond Duncan (1874–1966) and his second wife, the Latvian Aia Bertrand-Duncan (born Meta Ivanova, 1891–1978), who for many years led the Raymond Duncan Academy in Paris, at 31 rue de Seine. Raymond Duncan, the brother of the outstanding dance innovator Isadora Duncan, sought to create his artistic universe, influenced by ancient culture, and develop his ideas in choreography, poetry, journalism, textiles, architecture, and visual arts. Bertrand became his companion and closest assistant, bringing into this universe an episodic presence of Latvia. For example, after the Second World War, when the Soviet occupation resumed, Duncan's newspaper "New – Paris – York" is one of the few publications that protested against it. An ambitious project dedicated to Latvian culture is Bertrāne's translation of Virza's poem "Straumēni" (1939/1947), an unusual item in the catalogue of Duncan Academy publications.

Kārlis Vērdiņš, LU Literatūras, folkloras un mākslas institūts.

Raimonda Dunkana un Aijas Bertrānes radošās partnerattiecības.

Referāta centrā ir kāds neparasts Parīzes pāris, kas gadu desmitiem atradās dažādu kultūru un laikmetu krustpunktos: amerikāņu dejotājs un multimākslinieks Raimonds Dunkans (1874–1966) un viņa otrā sieva, latviete Aija Bertrāne-Dunkane (dzimusi Meta Ivanova, 1891–1978), kas ilgu gadu vadīja Raimonda Dunkana akadēmiju Parīzē, Sēnas ielā 31. Raimonds Dunkans, izcilās dejas novatoras Aisedoras Dunkanes brālis, tiecās radīt savu māksliniecisko visumu, ietekmēdamies no antīkās kultūras un attīstīdams savas idejas horeogrāfijā, dzejā, publicistikā, tekstilā, arhitektūrā un vizuālajā mākslā. Bertrāne kļuva par viņa līdzgaitnieci un tuvāko palīgu, ienesdama šajā visumā arī epizodisku Latvijas vārda klātbūtni. Piemēram, pēc Otrā pasaules kara, kad atsākas padomju okupācija, Dunkana izdotā avīze "New – Paris – York" ir viens no retajiem izdevumiem, kurš pret to protestē. Vērienīgs latviešu kultūrai veltīts projekts ir Bertrānes tulkotā Virzas poēma "Straumēni" (1939/1947), neparasta vienība Dunkana akadēmijas izdevumu katalogā.

Jānis Ozoliņš, Institute of Literature, Folklore and Art of the University of Latvia.

Notes on Camp Aesthetics Behind the Iron Curtain: Gunars Piesis and Sergej Parajanov.

Pasolini's adaptations of Greek tragedies have been defined by film scholar Daniel Humphrey (2020) as queer examples of "archaic modernism." During the Cold War, Pier Paolo Pasolini (1922–1975) had his soulmates on the other side of the Iron Curtain, the so-called "Archaic School of filmmaking" in the USSR. This school consisted of often non-Russian directors who featured elements of folklore and ethnography in their films. Gunārs Piesis (1931–1996), the Latvian graduate

of VGIK, in his artistic practices, found his way to queer archaic modernity, drawing from Latvian folklore as well as exploring the same cinematic language as Armenian director Sergei Parajanov (1924–1990) who also studied in VGIK as one of the students of Oleksandr Dovzhenko. As my paper suggests, seeing modernity through both – archaic and queer lenses – was the concept of Piesis for his love tragedy “Blow, Wind!” (Pūt, vējiņi, 1973), which aligns his movie with “Shadows of Our Forgotten Ancestors” (Тіні забутих предків, 1965) of Parajanov and “Medea” of Pasolini – in their use of elaborated ethnographic costumes, poetic landscapes of countryside and wilderness, as well as the powerful emotions that tear apart their young heroes.

Jānis Ozoliņš, LU Literatūras, folkloras un mākslas institūts.

Piezīmes par kempa estētiku aiz Dzelzs priekškara: Gunārs Piesis un Sergejs Paradžanovs.

Kinozinātnieks Daniels Hamfrijs (2020) ir definējis Pazolīni grieķu traģēdiju adaptācijas kā kvīru “arhaiskā modernisma” piemērus. Aukstā kara laikā otrpus dzelzs priekškaru, tā sauktajā PSRS “arhaiskajā filmu veidošanas skolā” darbojās Pjēra Paolo Pazolīni (1922–1975) dvēseles radinieki. Tie lielākoties nebija krievu režisori, kuri savās filmās demonstrēja folkloras un etnogrāfijas elementus. VGIK (PSRS Valsts Kinematogrāfijas institūta) latviešu absolvents Gunārs Piesis (1931–1996) savās mākslinieciskajās praksēs ceļu uz kvīru arhaisko modernitāti atrada, smeļoties iedvesmu latviešu folklorā, kā arī pētot to pašu kino valodu, ko armēņu režisors Sergejs Paradžanovs (1924–1990), kurš arī mācījās VGIK kā viens no Aleksandra Dovženko audzēkņiem. Kā liecina mans referāts, modernitātes saskatīšana gan caur arhaisko, gan kvīru prizmu bija Pieša koncepcija viņa mīlas traģēdijā “Pūt, vējiņi” (1973), kas liek šai filmai sasaukties ar Paradžanova “Mūsu aizmirsto senču ēnas” (Тіні забутих предків, 1965) un Pazolīni “Mēdeju” – tās vieno izstrādāto etnogrāfisko lauku ainavu un mežonīgo lauku tērpu izmantojums, kā arī spēcīgās emocijas, kas plosa jaunos varoņus.

Maarja Vaino, Tallinn Literary Center, Estonia.

How do we bring literary classics to the street?

For eight years, Tallinna Literary Center—an umbrella organisation for A. H. Tammsaare, Mati Unt, and Eduard Vilde museums—has organised a Literary Street Festival.

The Literary Street Festival aims to draw attention to Estonian literature, literary heritage, and classics. Various performances and discussions occurred during the festival, and the organisers also mapped the local cultural heritage with each festival.

Koidula Street, where the festival occurs, has unique connections with literature.

The street is named after Lydia Emilie Florence Jannsen (1843–1886), a teacher, editor, writer and poet better known by her pen name Lydia Koidula. She is considered the founder of Estonian theatre.

At one end of the street is the Anton Hansen Tammsaare Apartment Museum, at the other end is the Museum of Eduard Vilde, and in the middle is the apartment building built for Estonian writers, where many beloved writers also live today. Kadriorg reading corner was also opened at the festival on the corners of Koidula and Faehlmanni.

Eight years ago, we decided to bring that literary stratification into public space. In my presentation, I will describe various approaches and the challenges of turning literary classics into beloved favourites of today's readers.

Märja Vaino, Tallinas Literatūras centrs, Igaunija.

Kā izvest literatūras klasiku uz ielas?

Astoņus gadus Tallinas Literatūras centrs, kura ietvaros darbojas A. H. Tamsāres, Mati Unta un Eduarda Vildes muzeji, organizē Literārās ielas festivālu.

Literārās ielas festivāla mērķis ir pievērst uzmanību igauņu literatūrai, literārajam mantojumam un klasikai. Festivāla laikā notiek dažādi priekšnesumi un diskusijas. Katrā festivālā organizatori kartē arī vietējo kultūras mantojumu.

Koidulas ielai, kurā notiek festivāls, ir īpaša saikne ar literatūru. Tā nosaukta par godu Lidijai Emīlijai Florencei Jansenai (1843–1886), skolotājai, redaktorei, rakstniecei un dzejniecei, kura rakstīja ar pseidonīmu Lidija Koidula. Viņa tiek uzskatīta par Igaunijas teātra dibinātāju.

Ielas vienā galā atrodas Antona Hansena Tamsāres muzejs – dzīvoklis, otrā galā Eduarda Vildes muzejs, bet pa vidu igauņu rakstniekiem celtā daudzdzīvokļu māja, kurā arī mūsdienās dzīvo daudzi iemīļoti rakstnieki. Festivāla laikā uz Koidulas un Fēmana stūriem tika atklāts arī Kadriorgas lasīšanas stūrītis.

Tāpēc pirms astoņiem gadiem mēs nolēmām šo literāro stratifikāciju ieviest publiskajā telpā. Savā referātā apskatīšu dažādas pieejas un izaicinājumus, kā literatūras klasiku padarīt aizraujošu mūsdienu lasītājiem.

Viola Parente-Čapková, University of Turku, Finland.

Decadent Modernism, New Women's (Life) Creation.

Over recent decades, the contributions of women to Modernism have received significant attention. Despite this, approaches to literary history often regrettably omit women writers or relegate them to the margins as muses or imitators. The concept of Modernism itself, borrowed from Anglo-American traditions and applied to various national literatures, has recently sparked considerable debate and reassessment. A particular point of contention is the relationship between modernism and *fin de siècle* literature and culture, including Decent literature, which remains underexplored in modernist studies. Modernism can be viewed as a formally innovative continuation of *fin de siècle* art, though, unlike Decadence, Modernism aimed to offer societal solutions and pursue new ideas. Nevertheless, many authors exhibit a blend of these artistic currents in their work.

My talk focuses on women writers (by whom I mean those categorised as “woman

writers" in the early 20th-century literary arena) who engaged with themes of women's emancipation and social issues while embracing the Decadent style. These authors present a complex interplay of dissonances, discords, and disharmonies. Using the oxymoronic figure of the Decadent New Woman as a starting point, I explore the theme of creation, namely life creation or creation of life in its various interpretations.

My case study centres on the Decadent works of Finnish writer L. Onerva (Hilja Onerva Lehtinen, 1882–1972). It examines how she balanced the demands of cultural nationalism, the lifestyle of decadent bohemians, and the ideals of women's emancipation. My observations on L. Onerva are situated within a broader context of Decadent New Woman writers from across Europe.

Viola Parente-Čapkova, Turku universitāte, Somija.

Dekadentiskais modernisms, Jauno sieviešu (dzīves) radīšana.

Pēdējās desmitgadēs sieviešu ieguldījumam modernismā ir pievērsta liela uzmanība. Neraugoties uz to, literatūras vēsture joprojām bieži vien diemžēl noklusē sievietes rakstnieces vai arī viņas tiek nobīdītas malā kā mūzas vai atdarinātājas. Pats modernisma jēdziens, kas aizgūts no angloamerikāņu tradīcijām un attiecināts uz dažādām nacionālajām literatūrām, pēdējā laikā ir izraisījis ievērojamas diskusijas un pārvērtēšanu. Īpaši diskutablas ir attiecības starp modernismu un *fin de siècle* literatūru un kultūru, tostarp dekadences literatūru, kas modernisma studijās joprojām nav pietiekami izpētīta. Modernismu var uzskatīt par formāli novatorisku *fin de siècle* mākslas turpinājumu, lai gan atšķirībā no dekadences modernisma mērķis bija piedāvāt sabiedriskus risinājumus un īstenot jaunas idejas. Tomēr daudzi autori savos darbos demonstrē šo mākslas strāvu sajaukumu.

Referātā pievērsos rakstniecēm (ar to es domāju tās, kuras 20. gadsimta sākuma literārajā arēnā tika klasificētas kā "sievietes rakstnieces"), kuras risināja sieviešu emancipācijas un sociālo problēmu tēmas, vienlaikus iekļaujot dekadentisku stilu. Šīs autore piedāvā sarežģītu disonanšu, nesaskaņu un disharmoniju mijiedarbību. Par izejas punktu izmantojot oksimoronisko dekadentiskās Jaunās sievietes figūru, es pētī radīšanas tēmu, proti, dzīvības radīšanu jeb dzīves radīšanu tās dažādās interpretācijās.

Gadījuma analizē koncentrējos uz somu rakstnieces L. Onervas (1882–1972) dekadentiskajiem darbiem, pētot, kā viņa līdzsvaroja kultūras nacionālisma prasības, dekadentiski bohēmisko dzīvesveidu un sieviešu emancipācijas ideālus. Mani novērojumi par L. Onervu savietojami plašākā kontekstā ar visas Eiropas dekadences Jaunajām sievietēm.

Elle-Mari Talivee. Under and Tuglas Literature Centre of the Estonian Academy of Sciences, Estonia.

A suffragette-like suffragist Minni Kurs-Olesk.

In the spring of 1906, the former editor-in-chief of *Pall Mall Gazette*, William Thomas Stead, sent a statement to a lady-in-waiting in the court of Nicholas II,

inquiring if a social democrat Minni Kurs-Olesk had been arrested in Dorpat to be beaten because of involvement in the 1905 Russian Revolution, referring to the sentence as inhuman. Fortunately, he had been misinformed: Minni Kurs, who had recently returned from London, was not in prison. She had already started to spread ideas about women's rights and social care. After the founding of the Republic of Estonia, she was chosen by the Parliament. She was also one of the first to translate the works of Wilde, Shaw, Galsworthy, and Dickens directly from English. Her husband, a lawyer Lui Olesk, has stood beside her since the very early days of their acquaintance.

Minni Kurs-Olesk (1879–1940) does not have a museum dedicated to her in Estonia. Still, she was a contemporary of the Estonian poet Marie Under and Linda Jürmann, the wife of the writer Eduard Vilde, whose contribution to women's rights has become increasingly recognised. The paper aims to tell her story on the background of the 1st part of the 20th century.

Elle Mari Talivee, Igaunijas Zinātņu akadēmijas Underes un Tuglasa literatūras centrs, Igaunija.

Radikālā sufražiste Minni Kursā-Oleska.

1906. gada pavasarī "Pall Mall Gazette" bijušais galvenais redaktors Viljams Tomass Stīds vērsās pie kādas Nikolaja II galma dāmas saistībā ar to, ka sociāldemokrāte Minni Kursā-Oleska Dorpatā arestēta un piekauta par līdzdalību 1905. gada Krievijas revolūcijā, nosaukdams šādu rīcību par necilvēcīgu. Par laimi, viņš bija saņēmis kļūdainu informāciju: Minni Kursā, kura nesen bija atgriezies no Londonas, neatradās cietumā. Viņa jau bija sākusī izplatīt idejas par sieviešu tiesībām un sociālo aprūpi. Pēc Igaunijas Republikas dibināšanas viņa tika ievēlēta parlamentā. Viņa bija arī viena no pirmajām, kas tieši no angļu valodas tulkoja Vailda, Šova, Golsvērtija, Dikensa u.c. darbus. Viņas vīrs jurists Lui Olesks bija viņai līdzās jau kopš viņu iepazīšanās.

Minni Kursai-Oleskai (1879–1940) Igaunijā nav sava muzeja, taču viņa bija igauņu dzejnieces Marijas Underes un Lindas Jurmanes laikabiedre, rakstnieka Eduarda Vildes sieva, kuras devums sieviešu tiesību jomā ir kļuvis arvien vairāk atpazīstams. Pētījuma mērķis ir pastāstīt viņas stāstu uz 20. gadsimta pirmās puses notikumu fona.

Ramunė Bleizgienė. Institute of Lithuanian Literature and Folklore, Lithuania.

The Forms of Female Identity in the Early Works of Šatrijos Ragana and their Contribution to Women's Emancipation.

In the late 19th and early 20th centuries, modern Lithuanian society was being formed. This time was also crucial as the beginning of the liberation of Lithuanian women. We can talk about several directions of this process. Most often, research on the history of women's emancipation focuses on social processes or political decisions. In my presentation, I will focus on the work of Šatrija Ragana (1877–1930), one of the most famous women writers of the late 19th and early 20th century. In

her early works, we find several portraits of young noblewomen. These characters question the meaning of their lives and the various scenarios that would fulfil their desires and help them be beneficial to society. They are women seeking financial and intellectual independence. The fictional texts of this woman created models of exemplary behaviour and founded a new image of a woman's way of life. The narrative of these stories centred on the inner history of a young girl allows us to observe her progress towards national maturity, a higher consciousness and a more intense activity from the woman's point of view. The short story "Viktutė" (1903) and other early works by Šatrija Ragana show how the social and cultural problems of the time become part of a woman's inner reality. These features of her early works are likely to have helped her readers identify with the female protagonists and influenced the emancipation of Lithuanian women.

Ramune Bleizgiene, Lietuvių literatūros un folkloras institūts, Lietuva.

Sievietes identitātes formas Šatrijos Raganas agrīnajos darbos un to nozīme sieviešu emancipācijā.

19. gadsimta beigās un 20. gadsimta sākumā mūsdienu Lietuvas sabiedrība atradās veidošanās procesā. Šis laiks ir svarīgs arī kā lietuviešu cīņas par sieviešu tiesībām sākums. Iespējams runāt par vairākiem šī procesa virzieniem. Visbiežāk sieviešu emancipācijas vēstures pētījumi ir vērsti uz sociālajiem procesiem vai politiskiem lēmumiem. Savā prezentācijā pievērsīšos vienas no slavenākajām 19. gadsimta beigu un 20. gadsimta sākuma rakstniecēm Šatrijas Raganas (1877–1930) daiļradei. Viņas agrīnajos darbos atrodami vairāki jaunu dižciltīgu sieviešu portreti. Šie tēli uzdod jautājumus par savas dzīves jēgu un izskata dažādus scenārijus, kas gan piepildītu viņu personīgās vēlmes, gan palīdzētu būt noderīgām sabiedrībai. Tās ir sievietes, kas meklē finansiālu un intelektuālu neatkarību. Šatrijas Raganas daiļrade radīja jaunus uzvedības modeļus, kam līdzināties, un ieviesa jaunu priekšstatu par sievietes dzīvesveidu. Šo stāstu naratīvs, kura centrā ir jaunas meitenes iekšējā vēsture, ļauj vērot viņas virzību uz nacionālo briedumu, augstāku apziņu un intensīvāku darbību no pašas sievietes skatpunkta. Romāns "Viktutė" (1903) un citi agrīnie Šatrijas Raganas darbi parāda, kā tā laika sociālās un kultūras problēmas kļūst par sievietes iekšējās realitātes sastāvdaļu. Šis viņas agrīno darbu iezīmes, visticamāk, ir palīdzējušas lasītājiem identificēties ar galvenajām varonēm un ietekmējušas lietuviešu sieviešu emancipāciju.

Zita Kārkla, Institute of Literature, Folklore and Art of the University of Latvia.

Reassessing the literary legacy of women writers: Alija Baumanė and transnational feminist modernism.

Alija Baumanė (1891–1941) is a relatively obscure and undervalued figure in literary history despite her significant contribution to Latvian modernist literature (Sekste 1996). After studying philology and philosophy in St. Petersburg, Baumanė returned to Riga in 1920, where her literary activity primarily took place in the 1920s and 1930s.

Her works are notable for their strong reflection of the era and their focus on female characters, who are portrayed with a demand for personal fulfilment across all areas of life, including the sensual. This approach created a particular critical resistance to Baumanė's work. The frequent critiques of Baumanė's work as superficial, chaotic, or underdeveloped should also be reassessed in light of the material and cultural conditions that have shaped the history of women's literary activity. The paper explores the possible reasons for Baumanė's obscurity and emphasises the importance of developing a deeper understanding of women writers marginalised in literary history. It highlights the value of a transnational feminist modernist perspective as a lens that can enhance our comprehension of Baumanė's texts. Additionally, the paper situates Baumanė's writings within the context of early 20th-century European women's writing, examining how writing served as a practice that enabled women to create a liberating space to accept, embrace, critique, and challenge the realities of their own experiences.

Zīta Kārkla, LU Literatūras, folkloras un mākslas institūts.

Rakstnieču literārā mantojuma pārvērtēšana: Alija Baumanė un transnacionālais feministiskais modernisms.

Alija Baumanė (1891–1941) ir maz zināma figūra literatūras vēsturē. Parasti viņa tiek minēta kā "otrā plāna parādība" un ir bijusi nenovērtēta, neskatoties uz rakstnieces vērā ņemamo ieguldījumu latviešu modernisma literatūrā (Sekste 1996). Studējusi filoloģiju un filozofiju Pēterburgā, 1920. gadā Baumanė atgriežas Rīgā, un viņas literārā darbība saistīta ar 20. gadsimta 20. un 30. gadiem. Baumanes tekstus raksturo spēcīga laikmeta izjūta un sieviešu tēlu izpēte, kas izceļas ar prasību pēc personības realizācijas visās dzīves jomās, tostarp jutekliskajā, radot īpašu pretestību sava laika kritikā. Arī Baumanēi bieži kritikā pārmestā paviršība, tekstu haotiskums un nepietiekama izstrādātība būtu jāpārskata, pievēršoties materiālajiem un kultūras apstākļiem, kas veidojuši sieviešu literārās darbības vēsturi. Referātā kontekstualizēti iespējamie iemesli, kāpēc Baumanes vārds ticis aizmirsts, un uzsvērta nepieciešamība veidot pilnīgāku izpratni par literatūras vēsturē marginalizētajām rakstniecēm un viņu darbiem. Tas pievēršas transnacionālā feministiskā modernisma perspektīvai, kas var palīdzēt labāk izprast Baumanes tekstus 20. gadsimta sākuma Eiropas sieviešu rakstniecības kontekstā. Referātā rakstīšana aplūkota kā prakse, kas sievietēm deva iespēju radīt atbrīvojošu telpu, kurā pieņemt, apskaut, kritizēt un izaicināt savas pieredzes realitāti.

Gundega Grīnuma, Raiņa un Aspazijas muzejs / LU Literatūras, folkloras un mākslas institūts.

Rainis, Aspazija un itāļu Šveices literārā vide.

Referātā tiks iztirzāti latviešu trimdinieku – ilggadējo (1906–1920) Lugānas ezera piekrastes ciema Kastaņolas iemītnieku Raiņa un Aspazijas (segvārdā Arturs Nagliņš un Amālija Herkīra) ciešie kontakti ar šveiciešu žurnālistu un rakstnieku Ādolfu Zāgeru (1879–1949), ieskicēta Raiņa saskarsme ar Tičīnas kantona literātiem Džuzepi Dzopi (1896–1957) un Elmo Patoki (1907–1986) tulkotāja lomā un,

visbeidzot, izgaismoti šķēršļi, kuri latviešu dzejniekpārim, Kastaņolā uzturoties, neļāva nodibināt tiešus, pastāvīgus kontaktus ne ar iezemiešiem – tičniešu literātiem, ne ar cittautu kolēģiem (piemēram, kopš 1919. gada pavasara netālu no Kastaņolas mītošo prominēto vācu rakstnieku Hermani Hesi (1877–1962)), kuri viesmīlīgo, idilliski skaisto Šveices dienvidu kantonu līdzīgi Rainim un Aspazijai bija izvēlējušies par politiska vai arī radoša patvēruma vietu.

Gundega Grīnuma, The Rainis and Aspazija Museum / Institute of Literature, Folklore and Art of the University of Latvia.

Rainis, Aspazija and the Italian Swiss literary scene.

The paper discusses the close contacts of Latvian exiles – long-time (1906–1920) residents of the coastal village of Castagnola on Lake Lugana – Rainis and Aspazija (nicknames Arturs Nagliņš and Amālija Herkira) – with the Swiss journalist and writer Adolf Saager (1879–1949). It also outlines Rainis' contact with Ticino canton writers Giuseppe Zoppi (1896–1957) and Elmo Patocchi (1907–1986) in the role of translator and, finally, highlights the obstacles that prevented the Latvian poet couple from establishing direct, permanent contacts neither with Ticinian writers nor with foreign colleagues (for example, the prominent German writer Hermann Hesse (1877–1962), who has been living near Castagnola since the spring of 1919), who had chosen the hospitable, idyllically beautiful southern canton of Switzerland in a similar way as Rainis and Aspazija as a place of political or creative refuge.

Zane Šiliņa, Latvijas Kultūras akadēmija.

Raiņa “Spēlēju, dancoju” un Aspazijas “Torņa cēlējs”: dramaturģijas krustpunkti.

Raiņa luga “Spēlēju, dancoju” (1915) un Aspazijas luga “Torņa cēlējs” (1927) tapušas dažādos laika periodos, kuros katrs no dzejniekiem pieredzējis ļoti atšķirīgas sajūtas. Lai gan lugas “Spēlēju, dancoju” ieceres iedīgļa stadijā atradās vairāk nekā desmit gadus, pats Rainis vairākkārt uzsvēris, ka spēcīgs impulss lugas pamatteksta tapšanai bija konkrēta politiska situācija – Pirmais pasaules karš un tā radītais satricinājums. Savukārt Aspazijas luga “Torņa cēlējs” tapusi dzejnieces radošā mūža nogalē – laikā, kad Aspazija piedzīvo rūgtu vilšanos savā personiskajā dzīvē, jo saasinājusies krīze Aspazijas un viņas dzīvesbiedra Raiņa attiecībās.

Abas lugas vieno vairāki būtiski saskarsmes punkti – gan centrālās tēmas izvēle (mākslinieka misija un atbildība, spēja vai nepieciešamība sevi nesavtīgi ziedot radāmā mākslas darba un nākotnes vārdā), gan zīmīgas sasaucis galveno varoņu Tota (“Spēlēju, dancoju”) un Ilģa (“Torņa cēlējs”), kā arī citu tēlu veidojumā, gan arī radniecība abu lugu telpas traktējumā, īpaši *augšas* un *apakšas* paradoksālo attiecību, kā arī telpas vertikālītāti reprezentējošo orientieru (rija – saule, bedre – tornis, zeme – saule, mēness, zvaigznes) pielietojumā.

Referāta mērķis ir analizēt būtiskākos abu lugu saskarsmes elementus, īpašu uzmanību pievēršot detaļām, ar kuru palīdzību Rainis un Aspazija veido katrs savu oriģinālo lugas ideju.

Zane Šiliņa, Latvian Academy of Culture.

“Spēlēju, dancoju” by Rainis and “Torņa cēlējs” by Aspazija:

The Drama Crossroads.

Rainis's play “Spēlēju, dancoju” (“I Played, I Danced”, 1915) and Aspazija's play “Torņa cēlējs” (“The Tower Builder”, 1927) were written in different periods, in which each of the poets had a very different emotional experience. Although the conception of the play “Spēlēju, dancoju” was in the seed stage for more than ten years, Rainis himself has repeatedly emphasised that a strong impulse for the creation of the main text of the play was a specific political situation – the First World War and the upheaval caused by it. In turn, Aspazija's play “Torņa cēlējs” was written at the end of the creative life of the poetess – at a time when Aspazija was experiencing bitter disappointment in her personal life, as the crisis in the relationship between Aspazija and her spouse Rainis worsened.

Several important points of connection unite the two plays – the choice of the central theme (the mission and responsibility of an artist, the ability or need to sacrifice oneself selflessly in the name of the created work of art and the future), the significant connection between the main characters Tots (“Spēlēju, dancoju”) and Ilģis (“Torņa cēlējs”), as well as in the creation of other characters, the kinship in the treatment of the space of the two plays, especially in the use of the paradoxical relationship between top and bottom, as well as landmarks representing the verticality of space (a threshing barn – the sun, a pit – a tower, the earth – the sun, the moon, stars).

The report aims to analyse the most important elements of interaction between the two plays, paying particular attention to the specific details that helped Rainis and Aspazija create their original idea of the play.

Edgars Lāms, RTU Liepājas akadēmija.

Raiņa nākotības projekti/vīzijas utopisko ideju kontekstā.

Referātā koncentrēta uzmanība uz idealizācijas un utopisma aspektiem Raiņa domu pasaulē – gan mākslinieciskās izpausmēs drāmās un dzejā, gan dienasgrāmatas un vēstuļu materiālos. Iezīmētas dzejnieka nākotnes vīziju vadlīnijas un vērtīborientācija. Argumentēts Rainis kā aktuālo laikmeta ideju un modernās mākslinieciskās domas pārstāvis, viens no latviešu literatūras eiropēizētājiem, pie tam – nenivelējot tās nacionālās īpatnējības. Nākotnes prognozēšana un projektēšana uzskatāma par vienu no mākslas un literatūras eventuālām funkcijām, un Raiņa daiļradē tā ieņem svarīgu vietu. Dzejnieka domu vektors gandrīz vienmēr vērsts uz nākotni, pagātni viņš iesaka “iebalzamēt, herbarizēt, bet noliikt nomalis”, lai nestāv ceļā un lai var augt nākotne (Rainis 1986: 373). Nākotnes tēls Raiņa tekstos iezīmējas lielākoties abstraktās idejiskās vadlīnijās bez detaliskas konkretizācijas, tomēr nosakot dažus pamatprincipus un vērtības – sociālo taisnīgumu, demokrātiju, humanitāti, kultūru. Dzejnieks uzsver, ka nākotnes valstī nebūs vienādošanas, bet “visbagātīgākā daudzveidība, būs īstais individuālisma laikmets” (Rainis 1986: 80). Rainis kā ideālists tiecas pēc pilnīgākām dzīves formām, dzejnieka proponētie cilvēces

attīstības nākotnes scenāriji lielā mērā saistīti ar sociāldemokrātisku un sociālistisku dzīves kārtību. Interpretējot šīs idejiskās kategorijas, vērojama gan idealizācija un naivitāte, gan apšaubījumi un risku apziņa, īpaši asi apzinoties teorijas un prakses dziļo nesaderību. Rainis savā ziņā ir vizionārists, abstraktu ideālfomu projektētājs, lielākoties nākotnes laiktelpā. Dzīves laikam ritot, Raiņa nākotnes domas jūtam problemizējas, zaudējot idealizācijas laķējumu. Raiņa rakstos rodamas daudzas ambiciozu, utopisku vai šķietami utopisku projektu idejas – par Homēram līdzīgu epu radīšanu, par kultūras misionāru biedrības dibināšanu, par Eiropas kopību un vispāreiropisku kopvalodu, par Baltikas valsti, par 200, 300 gadu ilgdzīvošanu. Par Raini kā modernās mākslinieciskās domas pārstāvi 20. gadsimta pirmajās desmitgadēs liecina sava laika novatorisko mākslas virzienu īpatnību izpausmes dzejnieka darbos, formas eksperimenti, pretmetu sintēzes tendences.

Edgars Lāms, Riga Technical University, Liepaja Academy.

Rainis' future projects/visions in the context of romantic ideas.

The paper focuses on aspects of idealisation and utopianism in the world of Rainis' thoughts – both in artistic expressions in drama and poetry, as well as in the materials of diaries and letters. The poet's future vision guidelines and value orientation are highlighted. Rainis is argued to be a representative of contemporary ideas and modern artistic thought, one of the Europeanizers of Latvian literature, without levelling its national peculiarities. Forecasting and designing the future can be considered one of the possible functions of art and literature, and it occupies an essential place in Rainis' artwork. The vector of the poet's thoughts is almost always directed towards the future; he recommends that the past be “embalmed, herbarised, but put aside” so that it does not stand in the way and that the future can grow (Rainis 1986: 373). The image of the future in Rainis' texts is mainly outlined in abstract ideological guidelines without detailed concretisation; however, some basic principles and values are defined – social justice, democracy, humanity, and culture. The poet emphasises that there will be no equalisation in the future country, but “the richest diversity, there will be the real era of individualism” (Rainis 1986: 80). As an idealist, Rainis strives for more complete forms of life, the future scenarios of the development of humanity proposed by the poet are primarily related to social-democratic and socialist living arrangements. When interpreting these ideological categories, one can observe both idealisation and naivety, as well as doubts and awareness of risks, especially acutely aware of the deep incompatibility between theory and practice. In a way, Rainis is a visionary, a designer of abstract ideal forms, mainly in the future time-space. As the time of his life passes, Rainis' thoughts about the future become noticeably problematic, losing the veneer of idealisation. Many ideas of ambitious, utopian projects appear in Rainis' writings – about creating epics similar to Homer, founding a society of cultural missionaries, European unity and a pan-European common language, about the Baltic state, and living for 200, 300 years. Rainis, as a representative of modern artistic thought in the first

decades of the 20th century, is evidenced by the manifestations of the peculiarities of the innovative artistic trends of his time in the poet's works, form experiments, and trends in the synthesis of opposites.

Jānis Zālītis, Raiņa un Aspazijas muzejs.

Raiņa dramaturģijas tulkotājs Edvins Teivens.

Pētījuma pamatā – LU Akadēmiskās bibliotēkas Misiņa bibliotēkas krājumā saglabātais Edvina Teivena (1900–1974) rokrakstu materiāls, tai skaitā Raiņa lugu “Uguns un nakts” un “Spēlēju, dancoju” tulkojumi vācu valodā, kā arī Andrieva Niedras, Jāņa Jaunsudrabiņa, Viļa Plūdoņa, Jāņa Poruka u.c. autoru tulkojumi, tapuši galvenokārt 20. gadsimta 20. gados. Iezīmēti padomju varas represētā Edvina Teivena kultūras un sabiedriskās darbības galvenie virzieni, apzināti eventuālie iemesli, kādēļ vairums no tulkojumiem palikuši ārpus literārās aprites.

Jānis Zālītis, The Rainis and Aspazija Museum.

Edvins Teivens, the Translator of Rainis' Plays.

The research is based on the manuscript material of Edvin Teivens (1900–1974) preserved in the collection of the Misiņš' Library of the Academic Library of the University of Latvia, including translations of Rainis's plays “Uguns un nakts” (“Fire and Night”) and “Spēlēju, dancoju” (“I Played, I Danced”) into German, as well as translations of Andrievs Niedra, Jānis Jaunsudrabiņš, Vilis Plūdons, Jānis Poruks, etc., made mainly in the in the third decade of the 20th century. The main directions of the culture and social activity of Edvin Teiven, who was repressed by the Soviet authorities, are highlighted, and the possible reasons why most of the translations have remained outside literary circulation are identified.

Livija Baumanė-Audrejevska, Jūrmalas muzejs.

Sieviešu tiesību problemātikas motīvu risinājums Zemgaliešu Birutas daiļradē.

Literāte Zemgaliešu Biruta (1878–1906), “Dzelmes” grupas pārstāve, dēvēta par “vienīgo sievieti dekadenti” latviešu rakstniecībā 20. gadsimta sākumā, darbojusies simbolisma mākslinieciskās sistēmas ietvaros, arī – “modernās sievietes” protesta gara paudēja dzejā un prozā. Literatūrā darbojusies relatīvi īsu laika periodu. Zemgaliešu Birutas prozā ietvertie motīvi un paustās idejas apliecina viņas interesi par sieviešu tiesību problemātiku, kas atspoguļota nevis deklaratīvā manierē, bet gan neizvērstu, simbolisku refleksiju formā, izmantojot izvēlētos tēlus, sižeta risinājumus (sievietes vilšanās laulības institūcijā, izglītības centieni, pretnostāšanās patriarhālai kārtībai, prostitūtas mūža gājums utt.). Apliecinājums Zemgaliešu Birutas interesei par šo problemātiku ir viņas uzmanības lokā esošās autore: Klāra Millere-Janke, 1860–1905), Dolorosa (īstajā vārdā *Maria Eichhorn-Fischer*, 1879–1908), Jūlija Virgīnija (1878–1936), Helēne Voita-Dīderiha (1875–1961) u. c. Darbi publicēti izdevumos “Vērotājs”, “Apskats”, “Pret Sauli”, “Stari”, “Rīta Blāzma”, “Dzelme”.

Līvija Baumanē-Andrejevska, Jurmala Museum.

The Solution of the Motifs of the Problematic of Women's Rights in the Works of Zemgaliešu Biruta.

Zemgaliešu Biruta (1878–1906), a representative of the "Dzelmes" group, known as "the only decadent woman" in Latvian writing at the beginning of the 20th century, worked within the framework of the artistic system of symbolism, also expressed the protest spirit of the "modern woman" in poetry and prose. She has worked in the literature for a relatively short period. The motifs and ideas expressed in the prose of Zemgaliešu Biruta confirm her interest in the issue of women's rights, which is reflected not in a declarative manner but in the form of undeveloped, symbolic reflections, using selected characters, plot solutions (women's disappointment in the institution of marriage, educational efforts, opposition to the patriarchal order, prostitutes' life course etc.). Evidence of Zemgaliešu Biruta's interest in this issue is the authors in her focus (Clara Müller-Jahnke, 1860–1905, Dolorosa (real name Maria Eichhorn-Fischer, 1879–1908), Julie Virginie Scheuermann, 1878–1936), Helene Theodora Voigt-Diederichs, 1875–1961, etc.). The works were published in "Vērotājs", "Apskats", "Pret Sauli", "Stari", "Rīta Blāzma", "Dzelme" editions.

Julija Žurina, Markuču muižas muzejs, Lietuva.

Varvaras Puškinas labdarības iniciatīvas.

Dzejnieka Aleksandra Puškina vedekla Varvara Puškina (1855–1935) lielāko savas dzīves daļu nodzīvoja Markuču muižā Viļņas nomalē. Gandrīz visu savu mūžu viņa piedalījās dažādās labdarības biedrībās. Referāts vēsta par viņas pašas īstenotajām labdarības iniciatīvām, kas atstājušas pēdas pat Viļņas topogrāfijā. Referāts pievēršas trim no tām: pirmo bērnu dārzu Viļņā, bērnu patversmi un ģimnāzijas stipendijām.

V. Puškina bija Viļņā pirmā un ilgu laiku vienīgā bērnu dārzā vadītāja. Tas darbojās pēc F. Frēbela metodes. Šī iestāde, atvērta 1893. gadā, saucās "Ясли" jeb "Silīte", kā alūzija uz Jēzus Kristus dzimšanu. Iela, kurā atradās šis bērnu dārzs, bija nosaukta Bētlemes vārdā. Mūsdienās, kaut iela ir sen mainījusi nosaukumu, ielas apkārtnē joprojām tiek saukta par Bētlemi.

1918. gadā V. Puškina atdod savas muižas visgreznāko vasarnīcu Viļņas pilsētas bērnu patversmei. Vēlāk, 1921. gadā, viņa šo ēku iznomā par vienu zlotu gadā "Lietuviešu biedrībai palīdzībai kara upuriem", kur arī bija organizēta bērnu patversme.

1930. gadā Viļņas Pirmā krievu humanitārā ģimnāzija iegūst Aleksandra Puškina vārdu, un Varvara Puškina nodibina stipendijas talantīgiem ģimnāzistiem. Muzeja arhīvā saglabājušās vēstules ar pateicības vārdiem no jau pieaugušajiem stipendijas guvējiem.

Julija Žurina, Markuciai Manor Museum, Lithuania.

Varvara Pushkin's Charitable Initiatives.

Varvara Pushkina (1855–1935), the daughter-in-law of the poet Alexander Pushkin,

lived most of her life in the Markučiai manor on the outskirts of Vilnius. She participated in various charities almost all her life. The report will discuss her charitable initiatives, which have left their mark even on Vilnius's topography. The report focuses on three: the first kindergarten in Vilnius, a children's shelter and gymnasium scholarships.

V. Pushkina was the head of the first and, for a long time, the only kindergarten in Vilnius. It worked according to F. Fröbel's method. This institution opened in 1893, was called "Ясли" or "Manger", as an allusion to the birth of Jesus Christ. The street where this kindergarten was located was named after Bethlehem. Today, although the street has long since changed its name, the area around the street is still called Bethlehem.

In 1918, V. Pushkina gave his manor's most luxurious summer house to the children's shelter of the city of Vilnius. Later, in 1921, she leased this building for one zloty per year to the "Lithuanian Society for Aid to War Victims," which also organised a children's shelter.

In 1930, the First Russian Humanitarian Gymnasium in Vilnius was named after Alexander Pushkin, and Varvara Pushkin created scholarships for talented gymnasium students. Letters with words of gratitude from adult scholarship recipients have been preserved in the museum archive.

Solvita Lapiņa, Raiņa un Aspazijas muzejs.

Aspazija un viņas laika izcilākās Eiropas sievietes.

1936. gada decembrī Aspazija saņēma vēstuli no Prāgas. To sūtīja monumentāl-darba "Mūsu laika ievērojamās sievietes" izdevniecības komitejas ģenerālsekretārs Dr. phil. Pauls Husareks, apliecinādams, ka dzejniece Elza Pliekšāne-Aspazija ir izraudzīta par vienu no 64 pasaules sievietēm, ko starptautiskā biogrāfiju izdevniecība nolēmusi iekļaut "Mūsu laika ievērojamo sieviešu" sarakstā. Sākotnēji nelielās burtnīciņas iznāca vienu vai divas reizes mēnesī, bet vēlāk tās tika apkopotas daudz nopietnākā vairāku sējumu izdevumā. Sākoties Otrajam pasaules karam, Aspazija sev tik nozīmīgo "labo Prāgas dokumentu" uzticēja draudzenei Annai Stundai, kura to aizveda līdz trimdā, bet vēlāk nosūtīja Saulcerītei Viesei. Šobrīd vēstule glabājas Rakstniecības un mūzikas muzeja krājumā, savukārt par pašu izdevumu līdz šim nekas vairāk nebija zināms. Pateicoties Bratislavas Universitātes bibliotēkai, ir izdevies noskaidrot ne vien to, kas izdevumā rakstīts par Elzu Pliekšāni-Aspaziju, bet arī to, kas ir citas "mūsu laika ievērojamās sievietes".

Solvita Lapiņa, The Rainis and Aspazija Museum.

Aspazija and the Greatest European Women of her Time.

In December 1936, Aspazija received a letter from Prague. It was sent by the general secretary of the publishing committee of the monumental work "Notable Women of Our Time", Dr Phil. Paul Hussarek confirms that the poet Elza Pliekšāne-Aspazija has been chosen as one of the 64 women of the world that the international biography publishing house has decided to include in the "Remarkable Women of Our Time"

list. Initially, the small booklets appeared once or twice a month, but later, they were compiled into a more serious multi-volume publication. At the beginning of World War II, Aspazija entrusted the “good Prague document” to her so important friend Anna Stunda, who took it with her into exile but later sent it to Saulcerīte Viese. Currently, the letter is kept in the Museum of Literature and Music collection, while nothing more was known about the publication itself until now. Thanks to the University of Bratislava library, it has been possible to find out what is written in the publication about Elza Pliekšāne-Aspazija and what other “notable women of our time” are.

Andrejs Daniļins, Latvijas Universitāte
Aspazija un krievu sudraba laikmeta dzejnieki.

Darbs veltīts tēmai par Aspazijas literārajiem sakariem ar krievu Sudraba laikmeta dzejniekiem (1900–1930). Referātā sniegts īss pārskats par visiem nozīmīgākajiem Aspazijas tulkotājiem šajā laikā posmā; īpaša uzmanība tiek pievērsta viņu kontaktiem un draudzībai.

Lai gan Aspazijas un krievu Sudraba laikmeta dzejnieku darbība norisinājās vienlaicīgi, to literārās tradīcijas un konteksti bija atšķirīgi. Tomēr dažādi krievu dzejnieki šajā laika posmā interesējās par latviešu kultūru un nodarbojās ar tulkojumiem. Īsumā tiek dots pārskats par šī perioda galvenajiem Aspazijas tulkojumiem krievu valodā. Sekundārais darba mērķis ir arī īsa informācija par tulkotājiem.

Andrejs Daniļins, University of Latvia.
Aspazija and the poets of the Russian Silver Age.

The paper is devoted to Aspasia’s literary connections with Russian Silver Age poets (1900–1930), with special attention to their contacts and friendships.

Although Aspasia and the Russian Silver Age poets were active simultaneously, their literary traditions and contexts differed. However, various Russian poets were interested in Latvian culture and engaged in translations during this period. This work briefly overviews the principal Russian translations of Aspasia of this period. The secondary purpose of the work is also to provide brief information about the translators.

Kristiāna Ābele, Latvijas Mākslas akadēmijas Mākslas vēstures institūts.
Tālas noskaņas vārdos, krāsās un līnijās: Rainis un latviešu gleznotāji 20. gadsimta sākumā.

20. gadsimta gaitā Purvīša un Raiņa vārdi kopā visbiežāk minēti, vispārēji iezīmējot nacionālās kultūras kanona siluetu. Viena no referāta tēmas tiešajām ierosmēm saistās ar divām gleznām Aspazijas mājas salonā Dubultos, kur kā Rainim piederējuši mākslas darbi līdzās skatāmi Voldemāra Zeltiņa “Bērzi” (ap 1900) un Vilhelma Purvīša “Ziedošās ābeles” (1900), otrajā gadījumā pārstāvot nezināmu ainavu. Monogrāfiski pētot abu mākslinieku veikumu, mazliet iezīmējusies viņu

sadarbība ar Raini, kuras izzināšanai tagad vērts pievērsties mērķtiecīgāk un tādējādi arī dažos aspektos labāk izprast, kā izpaudusies pētījumos par dzejnieku uzsvērtā tuvība vizuālajai mākslai.

Zeltiņš 1905. gadā gatavoja metus paredzētajām “Uguns un nakts” pirmuzveduma dekorācijām un zīmējumus Raiņa vadībā iecerētajam politiski satīriskajam žurnālam “Virpuls”, līdz viņu kopīgos plānus sagrāva cariskā režīma reakcija uz brīvdomīgajiem centieniem un Raiņa bēgšana no Krievijas impērijas. Zeltiņa pašnāvība 1909. gadā pārvilka svītņu varbūtējam turpinājumam, savukārt Raiņa un Purviša tiešās sadarbības galvenās pieturzīmes attiecas uz desmitgadi, kad viņi abi kā nacionālās kultūras pīlāri pēc dzejnieka atgriešanās no trimdas strādāja jaunās Latvijas valsts labā.

Līdzās dokumentētajiem faktiem iespējams runāt par saskari un mijiedarbību gleznotāja un dzejnieka jaunradē un tās uztvērumā. Raiņa un Purviša savstarpējā radošā ietekmēšanās paliek varbūtību miglas tālo noskaņu aizplīvurota, taču ir skaidri noprotams, ka gleznotāja darbu iepazīšana skoloja dzejnieka lasītājus un otrādi. Krājuma “Addio bella” recenzijā (1921) Valdemārs Dambergs aprakstīja šo dzejas darbu kā gleznu ciklu, kurā “krāsu mirdzums, tīrība un caurspīdīgums [...] aiziet līdz vecmeistariskam krāsu biežumam un tumšajām zaigām”. Antons Krauja (Balodis) sprieda, ka, ja Raiņa daiļrades “pamatvilcienus gribētu projicēt uz audekla un likt tiem runāt uz skatītāju Raiņa valodu, [...] tad ilustrācijai, gleznai, dekorācijai būtu jāapvieno skatītājs ar tādu telpas bezgalības sajūtu, kā nemirstīgais Raiņa dzejols “Kalnā kāpējs”, tām būtu jāizceļ galvenām kārtām divi momenti: tāla, skaidra perspektīve un līniju harmoniska noslēgtība” (1912).

Kristiāna Ābele, Institute of Art History of the Latvian Academy of Arts.

Distant Echoes in Words, Colors and Lines: Rainis and Latvian Painters at the Beginning of the 20th Century.

During the 20th century, the names of Purvītis and Rainis are often mentioned together, generally marking the silhouette of the canon of national culture. One of the direct inspirations for the topic of the report is connected with two paintings in the salon of Aspazija's house in Dubulti, where works of art belonging to Rainis are displayed side by side: “Birches” by Voldemārs Zeltiņš (circa 1900) and “Blossoming Apples” (1900) by Vilhelms Purvītis. When studying the performance of both artists monographically, their collaboration with Rainis has been highlighted a bit, which is now worth paying more attention to and thus also in some aspects to better understand how the closeness to visual art emphasised in the studies about the poets has manifested itself.

In 1905, Zeltiņš was preparing decorations for the premiere of “Uguns und nakts” (“Fire and Night”) and drawings for the political satirical magazine “Virpuls” conceived under the leadership of Rainis until their joint plans were destroyed by the reaction of the tsarist regime to the free-thinking efforts and Rainis' escape from the Russian Empire. Zeltiņš's suicide in 1909 put an end to the possible continuation, while the prominent punctuation marks of the direct cooperation of Rainis and

Purvītis refer to the decade when they both, as pillars of national culture, worked for the new Latvian state after the poet's return from exile.

In addition to the documented facts, it is possible to talk about contact and interaction in the creativity of the painter and the poet and its perception. The mutual creative influence between Rainis and Purvītis remains veiled by the fog of probabilities, but it is clearly understood that getting to know the painter's works taught the poet's readers and vice versa. In his review of the collection "Addio bella" (1921), Valdemārs Damberts described this poetic work as a cycle of paintings in which "the brilliance, purity and transparency of colours [...] give way to the old-mastery thickness of colours and dark iridescence". Antons Krauja (Balodis) reasoned that if one "wanted to project the main features of Rainis' work on the canvas and make them speak the language of Rainis' to the viewer, [...] then the illustration, painting, decoration should connect the viewer with a sense of the infinity of space, like the immortal poem of Rainis' "Mountain climber", they should highlight two main points: a far, clear perspective and a harmonious closure of lines" (1912).

Gatis Ozoliņš, LU Literatūras, folkloras un mākslas institūts.

Otrās atmodas idejiskos strāvumus meklējot.

Referātā iecerēts formulēt problēmu, kas saistīta ar vārdkopterminu "Otrā atmoda" teorētisku vispārināšanu un saturisku piepildījumu Pirmās un Trešās atmodas jēdzienu kontekstā. Līdz šim iztrūkstot plašiem un detalizētiem pētījumiem par Otrā atmodu, šis termins tiek lietots ar šaubām un vispārīgi, hronoloģiski to attiecinot uz laika periodu no 1915. gada līdz 1919. gadam, kas tātad sakrīt ar Pirmā pasaules kara tiešu darbību Latvijas teritorijā un noslēdzas ar Latvijas Republikas nodibināšanu un Brīvības cīņām (Latvijas Neatkarības karš). Tādējādi nozīmīgākie iekšējie pētnieciskie loki parasti tiek saistīti ar Pirmā pasaules kara tiešām sekām un to izraisīto latviešu tautas "mobilitāti": a) latviešu došanās bēgļu gaitās un latviešu bēgļu komitejas Krievijā, b) latviešu strēlnieku bataljonu (vēlāk – pulku) organizēšanu, to nozīmīgo iesaisti ne tikai militārās, bet arī sociālās un politiskās norisēs.

Nedaudz atstāts (teritoriāli) atrodas vēl kāds Otrās atmodas loks, kas tiek apzīmēta kā c) Šveices emigrācija. Referāts tuvāk ielūkojas šajā saistījumā, cenšoties arī formulēt t.s. Šveices emigrācijas darbinieku nozīmi un vietu Otrās atmodas norisēs, mēģina izprast, vai vispār un cik dziļi vai intensīvi viņu aktivitātes iespaidoja, un vai tām bija kāda loma tā laika visai dramatiskajās Latvijas norisēs. Kā konkrēts referāta mērķis tiek izvirzīts jautājums par Raiņa vietu, lomu un iespējām savā darbībā piedalīties Otrās atmodas uzdevumu īstenošanā, sasaistē ar laikmetu un laikabiedriem. Tuvāk tiks aplūkotas vairākas "Šveices emigrācijas" darbinieku aktivitātes un sasniegumi latviešu tautas un kultūras vērtīguma definēšanā un neatkarīgas Latvijas valsts idejas popularizēšanā, piemēram, Annas Ķeniņas vēstule franču rakstniekam Romēnam Rolānam un tās iespaids uz viņa "Pāri sadursmei" uzskatiem. Īsi tiks ieskicēta arī "Latviešu komitejas Šveicē" nozīme Otrās atmodas kontekstā, uzdodot jautājumus – kāda tā bija? Vai vispār bija?

Gatis Ozoliņš, Institute of Literature, Folklore and Art of the University of Latvia.
Searching the Ideological Currents of the Second Awakening.

The paper intends to formulate the problem related to the theoretical generalisation and substantive fulfilment of the term “Second Awakening” in the context of the first and third awakening concepts. Due to the lack of extensive and detailed research on the Second Awakening until now, this term is used with doubts and generally, chronologically referring to the period from 1915 to 1919, which therefore coincides with the direct action of the First World War on the territory of Latvia and ends with the establishment of the Republic of Latvia and the freedom struggle (War of Latvian Independence). Thus, the most critical internal research circles are usually associated with the direct consequences of the First World War and the “mobility” of the Latvian people caused by them: a) the departure of Latvians as refugees and the Latvian refugee committee in Russia, b) the organisation of Latvian rifle battalions (later – regiments), their significant involvement not only in the military but also in social and political developments.

A bit further back (territorially) is another line/arc of the Second Awakening designated as c) Swiss emigration. The paper also intends to take a closer look at this relationship, trying to formulate t. s. the importance and place of the Swiss emigration workers in the events of the Second Awakening are to be tried to understand if at all and how deeply or intensively their activities had an impact and whether they played any role in the theatrical developments in Latvia. As a specific goal of the paper, the question of Rainis’s place, role, and opportunities to participate in implementing the tasks of the Second Awakening and connecting with the era and contemporaries is raised. Several activities and achievements of “Swiss Emigration” employees in defining the value of the Latvian people and culture and popularising the idea of an independent Latvian state will be examined in more detail, like, for example, Anna Keniņa’s letter to the French writer Romain Rolland and its influence on his “Beyond the Clash” views. The importance of the “Latvian Committee in Switzerland” in the context of the Second Awakening will also be briefly outlined, asking questions such as: What was it like? Was there at all?

Rīko: Memoriālo muzeju apvienība, Raiņa un Aspazijas muzejs un
LU Literatūras, folkloras un mākslas institūts

Organised by: The Association of Memorial Museums,
The Rainis and Aspazija Museum and Institute of Literature, Folklore and Art of the
University of Latvia

Atbalsta: Valsts kultūrkapitāla fonds, Jūrmalas valstspilsētas pašvaldība, VPP
projekts "Naratīvs, forma un balss: literatūras iesakņotība kultūrā un sabiedrībā"
(Nr. VPP-LETONIKA-2022/3-0003)

Supported by: State Culture Capital Foundation, Jūrmala City Council,
State Research Program's project "Narrative, Form and Voice: Embeddedness of
literature in culture and society"

